

63

Prága, 1925. május 19. A Prágai Magyar Hírlap tudósítása a Szlovenszkói és Ruszinszkói Ellenzéki Pártok Vezérlőbizottságának Pöstyénben tartott üléséről. Teljes terjedelemben közlik Bittó Dénes elnök beszédét. A tanácskozás tárgya a pártok szoros együttműködése a kisebbségi érdekvédelem terén.

A SZLOVENSZKÓI ÉS RUSZINSZKÓI ELLENZÉKI PÁRTOK VEZÉRLŐBIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSE

*Bittó Dénes elnöki székfoglalója
Pöstyén, május 18.*

A Szlovenszkói és Ruszinszkói Ellenzéki Pártok Vezérlőbizottsága ma délelőtt a Royal-szálló termében ülésezett, amelyen a bizottság tagjai nagy számban jelentek meg. Ezt a rendkívüli érdeklődést tökéletesen megokolta ennek az ülésnek kimagasló jelentősége, mely egyrészt a keresztényszocialista párt belső válságának szerencsés megoldásából, másrészt a választási akció megindításának parancsoló szükségességéből fakadt.

A gyűlésen Bittó Dénes elnökölt, aki első ízben jelent meg a vezérlőbizottság ülésén elnöki minőségében s akit lelkes és őszinte ovációban részesítettek a bizottság tagjai. A keresztényszocialista párt részéről Körmeny-Ékes Lajos dr., a kiscgazdapárt nevében Szent-Ivány József szíves szavakkal köszöntötte az új elnököt, míg a ruszinszkói magyar pártok üdvözlétét Korláth Endre dr. tolmácsolta.

Az ülés megnyitása alkalmat adott Bittó Dénesnek arra, hogy nagy és reprezentációs beszédében szögezze le politikai álláspontját.

A beszédet egész terjedelmében itt adjuk:

Bittó Dénes elnöki megnyitója

Amidőn először van alkalmam körötökben elnöki minőségemben megjelenni, nem mulaszthatom el, hogy hálás köszönetet ne mondjak azon megtisztelő bizalomért, amellyel – eddigi működésemet messze meghaladó módon – kitüntetni szívesek voltak. Egész közéleti pályámon sohasem kerestem az érvényesülést, a nyilvános szerepléstől egyenesen fáztam – de ha a sors véletlene, vagy embertársaim bizalma valami helyre történetesen odaállított, kötelességemnek tartottam azt elfogadni és legjobb intencióval és tudással betölteni.

Fokozott kötelességemnek tartom ezt különösen azóta, amikor a világháború egyik eredményeképpen el lettünk szakítva a magyarság zömétől és a békeszerződések kényszerítő szavával egy nyelvilag idegen állam kisebbségi polgáraivá zsurorodtunk össze. S fokozott kötelességemnek tar-

tom ezt azért is, mert számbelileg erősen megfogyva – a megmaradtok egy része soha lehetségesnek nem hitt módokon megfélemlítve – más része hamis jelszavakkal megtévesztve, részben félreállt, részben ellenünk is fordult; ily körülmények közt annak, aki sem megfélemlítve nincs, sem a látását ferde képzetek meg nem zavarják, ott kell lennie, ahol a magyarság egyetemének érdekeit védik és aktíve ki kell vennie részét a harcból, amelyet ezért folytatunk.

A magyarok – harmadrendű állampolgárok

Ha visszatekintünk arra a hat évre, amely a csehszlovák állam megalakulása óta eltelt; arra a helyzetre, amelyben az ideszakadt magyarság volt és azokra a küzdelmekre, amelyeket azóta helyzete javítására folytat; lehetetlen meg nem állapítanunk, hogy *ez a harc úgyszólván teljesen meddő maradt. Nemcsak, hogy nem javult, de sok tekintetben még romlott is a helyzetünk.*

Eltételezve azoktól az általános okoktól, amelyek az államnak minden nemzetiségű polgárát egyaránt sújtják (amilyen például az állami jövedelmekkel üzőt hihetetlen könnyelmű gazdálkodás s az ennek nyomában járó rémes adópolitika) – a törvények, rendeletek és intézkedések egész sorára rá lehet mutatni, amelyek egyenesen *azt a célt szolgálják, hogy a magyarságot politikailag, anyagilag és szellemileg egyaránt harmadrendű állampolgárok színvonalára süllyesszék.*

Anyanyelvünkkel még a színmagyar vidékek közigazgatásában is hovatovább csak akkor találkozunk, ha pénzt, vagy újoncot kérnek tőlünk. A nyelvrendeletet máig sem adták ki. Nem mintha valami jót várnék tőle, de legalább tiszta. helyzetet teremtene – ha ugyan fog teremtene – s elejét veszi annak a lehetetlen állapotnak, hogy mindenféle kisebb és nagyobb kaliberű beamterocska¹ egy nem publikált népszámlálásra való hivatkozással, a saját esze és szeszélye szerint üthessen el embereket az Isten adta és csodálatosképpen még a békeszerződések által is garantált nyelvi jogaitól.

Nem megértést, hanem meghódolást akarnak

A politikai jogainktól – legalább is országos vonatkozásban – jobban, mint nem, amúgy is megfosztottak akkor, amikor az összmagyarságot két lehetetlen formájú képviselői kerületbe gyúrták bele és ennek a két kerületnek aránytalanul kevesebb helyet biztosítottak a nemzetgyűlésben, mint lélekszám szerint illetné.

Ez a számbeli inferioritás², kapcsolatban a nemzetgyűlés tanácskozási rendjével: a legvadabb klotúrral³ és a legnevetésesebb interpellációs „joggal” kiegészítve a pártabszolutizmus minden ellenvéleményt ab ovo⁴ kizá-

1 hivatalnokocska

2 alárendeltség

3 felszólalási idő vagy jog korlátozása a nemzetgyűlésben

4 elejétől fogva

ró hatalmával – a magyarázata, hogy miért volt meddő a legjobb akarat és igyekezet mellett is a magyarság képviselőinek minden szárnypróbálgatása és erőfeszítése, amelyet eddigelé országos vonatkozásban produkáltak.

Ahol a hatalmi tényezőknél az elfogultság, a bizalmatlanság, a szűkeblű és rövidlátó sovinizmus oly mértékben dühöng, mint az a csehszlovák állam jelenlegi többségi pártjaiban és vezetőinél látható, ott még a leglojálisabb kisebbség is zárt ajtókra találna.

Ily többségi felfogás nem megértést, hanem behódolást akar, ami a fölszívódás és megsemmisülés eszköze. Ennek csak egy ellenszere van: a nyelvünkhöz és fajunkhoz való ragaszkodás, amely alkut nem tűr és az oportunistizmus vizein nem evez!

Mi épp oly lojális polgárai vagyunk ennek az államnak, mint bárki más; magyar mivoltunk nem gátol meg abban, hogy állampolgári kötelezettségeinknek mindenkor megfeleljünk: de mindaddig, amíg garantált és amúgyis megillető állampolgári jogaink teljességében nem részesítenek bennünket, ezen túlmenő kötelezettséget nem érezhetünk.

Érthetetlen előttem, hogy a lefolyt évek tanulságai és csalódásai után még mindig akadnak egyesek, akik az úgynevezett reálpolitika szükségességével és csalétkével remélnek más irányt adhatni a dolgoknak. Amennyiben ezek egy része jóhiszeműen hangoztatja ezt, nem mulaszthatom el reámutatni, hogy nagyon naivak és nem veszik észre, hogy csak eszközök mások rejtett céljainak szolgálatában – hogy végén a kifacsart citrom sorsára jussanak. Amennyiben pedig nem ily jóhiszeműen csapnak föl egyszerre a reálpolitika apostolaivá, azoknak nyugodtan kiáltjuk oda, hogy a magyarság nem felejtette el, hogy még az apostolok között is akadt egy – Júdás.

A kisebbség feladata

A mi körülményein közt élő kisebbségnek, illetve képviselőinek csak egy föladatuk lehet: megmaradva a békeszerződések és természetadta jogaink elvi alapján, községnél, járásban, megyénél, ahol azokat talán még is jobban respektálják, aktíve is közreműködni népünk érdekében, – egyébként pedig mindig és mindenütt megragadni minden alkalmat, reámutatni a világ szeme előtt a jogokra, amelyek bennünket papíron illetnek s arra a tátongó ürre, amelyet a köztársasági politika e téren gyakorlatban mutat.

Tudom, hogy ez nem kecsegtet gyors sikerrel, de láttuk és tapasztaltuk, hogy folytonosan és rendszeresen hangoztatva, még a legalaptalanabb panaszok is mint valóság mennek át idővel a köztudatba. Mennyivel inkább remélhető ez ott-, ahol a panaszok jogosságát le nem tagadható tények igazolják. A helyzet e téren ma már nem oly vigasztalan, mint volt öt év előtt.

Már megjelent az első aktív államférfiú, aki a békeszerződések igazságtalanságairól beszél; megjelent az első „szelíd nyomás”, amely a kellemtelenedő Népszövetségi Ligától az alapszabályok jóváhagyásának meg-

tagadásával⁵ szabadulni remélő kormányt „jobb belátásra” bírja; s megjelent az „első” és reméljük, egyben utolsó Scotus Viator, aki meglepetéssel konstatálja, hogy semmi sem új a nap alatt! Hát ezek még csak az első fecskék és nem is csinálnak mindjárt nyarat; – de fecskék és – megjelentek.

Az egység és vezetés hiánya

A szlovenszkói magyar politikának a már vázolt bajokon kívül még egy nagy hibája volt és fájdalom, részben még ma is van: *a különböző pártokat összefogó egységes és célirányos vezetés hiánya.*

Tömérdek idő és energia ment veszendőbe azoknak a súrlódásoknak elsimításával, amelyek a pártok közt minduntalan fölmerültek. Oka ennek túlnyomó részben a pártfenség fikciójának egyes oldalról állandóan törént, szinte beteges előtérbe-állítása, részben talán hatalmi vágyból és féltékenységből is, de minden körülmények közt teljes negligálásával annak az elvnek, hogy a párt sohasem lehet öncél, csak eszköz egy magasabb cél érdekében, amely nem más, mint a pártunkban képviselt őslakoságnak és annak a nemzetnek java és boldogulása, amelyhez tartoznak. Ez az a pozitívum, amit minden pártnak szem előtt kell tartani és megvalósítására törekedni kell. A pártprogram, mint elvont dolog, gyakorlati jelentőséggel nem bír, mert adott viszonyaink közt belátható időn belül az őslakos ellenzéki pártok egyike sem fog azon helyzetbe jönni, hogy ezen programpontok megvalósítására alkalma nyílne.

Ennek a helyzetnek fölismerése indította volt a sors által körünkől oly váratlanul kiragadott puritán vezérünket, Petrogalli Oszkár⁶ annak folytonos propagálására, hogy érintetlenül hagyva a pártok eszmei céljait és önállóságát: a gyakorlati és taktikai együttműködés zavartalan és sikeres biztosítására egy a pártokból alakított, de bizonyos tekintetben azok fölött álló szervezetet kreáljanak. Sok bizalmatlanság, sok ellenszenv, sok sikertelen kísérletezés, de szívós kitartás után az érsekújvári egyezmény létrehozásával végre elérte a célját. Az ő tragédiája és a mi végzetünk, hogy alkotásának életbeléptét meg nem érthette. De hátrahagyta reánk, mint politikai örökséget és törpe epigonok lennénk, ha ehhez nem ragaszkodnánk.

Az utolsó hetekben voltak talán politikai momentumok, amelyek azon egyezmény gyakorlati jelentőségét látszólag kérdésessé tették. De a csak órákkal ezelőtti tisztulási folyamat kimenetel⁷ kétségtelenné tette, hogy a jövőben immárt sem párt, sem pártvezér nem fog akadni, aki ne hátsó gondolat nélkül és a legteljesebb lojalitással szolgálná azt a pártot fölött álló

5 A Csehszlovákiai Magyar Népszövetségi Ligáról van, szó, amely 1922. április 9-én jött létre Losoncon, elsősorban a kisebbségi sérelmek külföldi prezentálására. Alapszabályának bejegyzését, hivatalos elismerését, majdnem három évig a csehszlovák kormány megtagadta.

6 Petrogalli Oszkár 1925. február 4-én hunyt el váratlanul.

7 Ezzel a mondatával Lelley Jenő néhány nappal korábbi, május 16-án történt, lemondására utalt.

magasabb célt, amelyet a magyarság érdekében megvalósítani ez az egyezmény föladatául tűzött.

Aki annyi balszerencse közt és oly sok vizsály után ehhez nyúlni mer; aki visszafejleszteni, vagy éppen megszüntetni akarja; aki Herostratus szerepére vágyik. azt a velünk érző öslakosság vétója fogja megállítani és ha kell: kiközösíteni.

És most visszatérek oda, ahonnan kiindultam.

Az ellenzéki pártok feladatai

Amilyen mértékben elítélem a nyílt erőszak és az alattomos „tyúk-szemre hágas” politikáját, amelyet velünk szemben alkalmaznak – épp úgy nem tudnám helyeselni „a minden kákán csomót kereső” ellenzéki politikát sem. A mi föladatunk jelenleg más nem lehet, mint minden sérelemre, minden igazságtalanságra és jogtalanságra, amely velünk történik, minden rendelkezésünkre álló helyen; fórumon és módon reámutatni és orvoslását kérni. Ha majd a megértés szelleme felülről kezd utat törni magának, akkor lehet szó annak esetleges megvalósításáról. *Aki azonban a jelen körülmények közt a mi sorainkban reálpolitikáról beszél, az vagy alvajáró – vagy nagyon is reális talajon mozog.*

Ezek volnának nagy vonásokban azon irányelvek, amelyek elnöki minőségemben vezetni fognak. Ezek mellett sértetlenül áll eddigi húszéves közéleti pályám három vezércsillaga: a becsület, az önzetlenség és a magyar mivoltomhoz való törhetetlen ragaszkodás. Ha gondoljátok, hogy ezzel hasznára lehetek az ügynek, biztosítlak, hogy amíg helyemen vagyok, a legjobb szándékkal és a legtisztább odaadással fogom ellátni tisztemet úgy, amint annak elfogadásakor jeleztem: de csak addig, amíg arra alkalmasabb és méltóbb egyént találunk.

Azzal a kívánsággal, hogy munkánkat Isten áldása kísérje és siker koronázza, szívélyesen üdvözlöm a megjelenteket és az ülést ezennel megnyitom.

Beszéde végén kegyeletes szavakkal parentálta el a kassaiak elhunyt főpásztorát, Fischer-Colbrie megyéspüspököt.

Bittó Dénes beszéde általános tetszést váltott ki.

Ezután az egységes párt tervével és a keresztényszocialista párt május 16-iki határozatával foglalkozott a vezérlőbizottság s vita után úgy határozott, hogy az álláspontok összeegyeztetése céljából 8 tagú bizottságot küld ki s ez a bizottság munkájáról részletes jelentést fog tenni a legközelebbi ülésén.

A nyolc tagú bizottság tagjaiul megválasztották Bittó Dénes dr.-t. Körmendy-Ékes Lajos dr.-t, Jabloniczky János dr.-t, Petrások Ágostont. Szent-Ivány Józsefet. Szilassy Bélát, Korláth Endre dr.-t és Tarján Ödönt. Ez a bizottság fogja megtárgyalni a pártok közötti együttműködés módzatait a választásokra vonatkozóan és aktiválni fogja a vezérlőbizottság legutóbbi ülésén megnevezett választási bizottságokat is.

Az ülést Szilassy Béla helyettes elnök zárta be.

Prágai Magyar Hírlap, 1925. május 19. 1-2. p. A szerző megjelölése: „Felelős szerkesztőnk telefonjelentése”.

Bittó Dénes elnöki beszéde nem hagyott kétséget a felől, hogy mit tekint a magyar pártok egyetlen feladatának: a kisebbségi sérelmek minden alkalommal és fórumon történő hangoztatását. Egyértelműen kiállt továbbá a pártok fölötti irányító szerv létrehozása mellett. Sőt az ezzel kapcsolatos bizottság kinevezése azt jelzi, hogy az egységes párt megteremtése is komoly támogatásra talált a vezérlőbizottságban.